

СПРАВИ ЩОДО ПРИЙНЯТТЯ, ПРОХОДЖЕННЯ ТА ЗВІЛЬНЕННЯ З ПУБЛІЧНОЇ СЛУЖБИ: ОКРЕМІ АСПЕКТИ

CASES ON ADMISSION, DISCHARGE AND DISMISSAL FROM PUBLIC SERVICE: SELECTED ISSUES

Мельник О.Д., к.ю.н.,

доцентка кафедри конституційного, адміністративного, екологічного та трудового права

Полтавський юридичний інститут

Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

Скорик В.І., студентка III курсу

Полтавський юридичний інститут

Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

У статті досліджено особливості судового розгляду адміністративних спорів, які виникають у сфері публічної служби. Проаналізовано ряд проблемних аспектів дискусійного характеру в означеній сфері. Спори, пов'язані з проходженням публічної служби виникають щодо порядку її проходження (до яких включається і виплата заробітної плати), прийняття або звільнення з публічної служби. Справи щодо прийняття громадян на публічну службу, її проходження, звільнення з публічної служби відносять до справ незначної складності, окрім справ за позовами службових осіб, які відповідно до Закону України «Про запобігання корупції» займають відповідальне та особливо відповідальне становище. Висвітлені проблемні питання щодо підстав відмови у відкритті провадження у справах означеної сфери, питання строків звернення та забезпечення позову у цій категорії справ тощо. Автори аналізують законодавчі та організаційні аспекти, в межах яких відбувається проходження публічної служби, а також теоретичні напрацювання та судову практику. Статистика свідчить про зменшення кількості таких спорів у порівнянні з попередніми роками, що може свідчити про належний рівень нормативного врегулювання у вказаній ситуації, проте все ще залишаються процесуальні та організаційні виклики, що потребують додаткового аналізу та вирішення.

У роботі акцентується на важливості, чіткості та однозначності законодавства, що регулює публічну службу, а також на необхідності захисту прав та інтересів осіб, які претендують на зайняття посади на публічній службі або вже перебувають на службі. Досліджено особливості судового розгляду адміністративних спорів у цій сфері та сформульовані окремі рекомендації щодо удосконалення процесуальних механізмів вирішення зазначених проблем.

Для цілісного розуміння проблематики використано дані науково-теоретичних досліджень відомих правників, а також проаналізована судова практика, зокрема, і постанови Верховного Суду. Окреслені шляхи покращення законодавчих та практичних аспектів регулювання публічної служби, спрямовані на підвищення ефективності публічної служби в цілому.

Ключові слова: публічна служба, адміністративна юрисдикція, публічно-правовий спір, прийняття, проходження, звільнення з публічної служби, строки звернення до суду, адміністративна справа незначної складності, спрощене позовне провадження.

The article examines the peculiarities of judicial review of administrative disputes that arise in the field of public service. A number of problematic aspects of a debatable and ambiguous nature have been analyzed. It analyzes a number of problematic and controversial aspects in this area. Disputes related to the passage of public service include issues concerning the procedure of service progression (including salary payments), appointments, or dismissals from public service. Cases concerning the admission of citizens to public service, their progression, and dismissal from public service are considered to be of minor complexity, except for cases involving official personnel who occupy responsible and especially responsible positions as defined by the Law of Ukraine "On Prevention of Corruption." The article highlights issues regarding the grounds for refusal to initiate proceedings in cases of this nature, deadlines for filing claims, and securing claims in this category of cases. The judicial practice regarding the review and resolution of administrative cases related to public service is analyzed.

The authors analyze the legislative and organizational aspects within which public service is conducted, as well as theoretical developments and judicial practice. Particular attention is paid to resolving disputes related to recruitment, progression, and termination of service relationships, which are adjudicated by administrative courts.

Statistics indicate a decrease in the number of such disputes compared to previous years, suggesting a stabilization in this sector. However, procedural and organizational challenges remain that require further analysis and resolution.

The work emphasizes the importance of clarity and unambiguity in the legislation regulating public service, as well as the necessity to protect the rights and interests of individuals who aspire to or already hold public service positions. The purpose of the article is to explore the peculiarities of judicial review of administrative disputes in this sphere and to develop recommendations for improving procedural mechanisms to address these issues.

For a comprehensive understanding of the issues, data from theoretical research by renowned legal scholars were used, and contemporary judicial practice, including decisions of the Supreme Court, was analyzed. The article outlines ways to improve legislative and practical aspects of public service regulation aimed at enhancing the effectiveness of legal protection for the rights of consumers and civil society at large.

Key words: public service, administrative jurisdiction, public-law dispute, appointment, progression, dismissal from public service, deadlines for court applications, administrative case of minor complexity, simplified lawsuit proceedings.

Актуальність тематики. Конституція України проголошує Україну правовою державою з чітким поділом єдиної державної влади на три гілки: законодавчу, виконавчу та судову. Публічна служба, як соціально-правова інституція, відіграє ключову роль у функціонуванні державної влади, незалежно від її виду. З одного боку, вона забезпечує практичну реалізацію завдань державних та муніципальних органів влади. А з іншого боку, слугує гарантом захисту прав, свобод та інтересів як фізичних, так і юридичних осіб у їхніх відносинах з державою. Рівень професійної компетентності, авторитетності, стабільності,

забезпеченості й захищеності публічної служби безпосередньо впливає на функціонування як громадянського суспільства, так і держави загалом.

Зважаючи на важливість публічної служби в структурі управлінського апарату, особливого значення набувають питання вирішення спорів щодо прийняття на публічну службу, її проходження та припинення, вирішення яких покладається на адміністративні суди. Аналіз чинного законодавства, науково-теоретичних напрацювань та судової практики вирішення зазначених спорів дає підстави стверджувати, що, в цілому, в Україні створено зако-

нодавчі, організаційні, теоретичні та процесуальні засади щодо вирішення цієї проблематики [15]. Однак все ж існують ряд процесуальних питань, які виникають під час розгляду цієї категорії справ у судах.

Аналіз стану здійснення правосуддя адміністративними судами у 2023 році показує, що частка спорів, що виникають з відносин публічної служби має тенденцію зниження: від 24 446 спорів у 2022 році [1] до 19 732 спорів у 2023 році [2]. Важливо, щоб норми законодавства, спрямовані на вирішення таких спорів, були чіткими та зрозумілими і сприяли захисту прав, свобод та інтересів особи, яка претендує чи здійснює публічну службу.

Мета статті полягає у дослідженні особливостей судового розгляду адміністративних спорів в означеній сфері та пошук способів вирішення проблемних питань, які виникають у процесі розгляду адміністративними судами справ щодо проходження публічної служби в Україні.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питання публічної служби, особливості її проходження та дискусійні аспекти, які виявляють у спорах щодо публічної служби, питання теорії та практики розвитку цього інституту розглянуті у наукових працях вчених-правників: Ю. П. Битяк, І. В. Бойко, В. М. Бевзенко, В. Б. Авер'янов, Г. В. Атаманчук, В. В. Зуй, М. І. Смокович, Н. П. Матюхіна, Р. В. Миронюк, Ю. Л. Панейко, О. В. Петришин, С. В. Савченко, О. М. Соловійова, В. П. Тимошук, А. М. Школик, М. І. Цуркан, С. А. Федчишин, Н. В. Янюк та інші.

Виклад основного матеріалу. Відповідно до ч. 2 ст. 38 Конституції України [6] громадяни користуються рівним правом доступу до державної служби, а також до служби в органах місцевого самоврядування. Доцільно процитувати Рішення Конституційного Суду України від 21.07.2021 р. № 4-р(П)/2021, який посилаючись на Рішення Конституційного Суду України від 4.09.2019 р. № 6-р(П)/2019 вказав, що: «...зміст права на працю, закріпленого положеннями ч. 1 і 2 ст. 43 Конституції України, крім вільного вибору праці, включає також відповідні гарантії реалізації цього права; вільний вибір передбачає різноманітність умов праці, проте сталими (обов'язковими) є гарантії захисту працівника від незаконного звільнення за будь-яких умов праці» [12]. Тож держава зобов'язана гарантувати захист від незаконного звільнення, щоб забезпечити реалізацію конституційного права на працю.

Перебуваючи на публічній службі, особа реалізує свої конституційні права: право на працю та право на участь в управлінні державними справами. Правовідносини, що виникають у цій сфері, обумовлюють можливість виникнення декількох типів спорів, зокрема, це спори про законність рішень, дій чи бездіяльності відповідних органів чи їх посадових осіб та спори про поновлення порушеного права на працю та пов'язаних з ним прав.

Згідно п. 17 ч. 1 ст. 4 Кодексу адміністративного судочинства України (далі – КАС України) [5] публічна служба, – це діяльність на державних політичних посадах, у державних колегіальних органах, професійна діяльність суддів, прокурорів, військова служба, альтернативна (невійськова) служба, інша державна служба, патронатна служба в державних органах, служба в органах влади Автономної Республіки Крим, органах місцевого самоврядування. П. 2 ч. 1 ст. 19 КАС України відносить справи у спорах з приводу прийняття громадян на публічну службу, її проходження, звільнення з публічної служби до юрисдикції адміністративних судів [13]. Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду у Постанові від 07.03.2024 р. зазначає, що до юрисдикції адміністративних судів належать спори фізичних чи юридичних осіб з органом державної влади, органом місцевого самоврядування, їхньою посадовою або службовою особою, предметом яких є перевірка законності рішень, дій чи бездіяльності цих органів (осіб), прийнятих

або вчинених ними при здійсненні владних управлінських функцій, крім спорів, для яких законом установлений інший порядок судового вирішення [9].

Цуркан М. І. зазначає, що у науці адміністративного права увагу акцентовано, перш за все, на двох підходах щодо визначення сутності поняття «проходження публічної служби»: вузькому (з точки зору КАС України) та широкому (виходячи з науково-теоретичних напрацювань). Відповідно до вузького тлумачення, проходження публічної служби включає в себе: а) атестацію; б) відпустки; в) переведення на іншу посаду; г) грошове утримання; д) соціальний захист; е) матеріальне забезпечення; є) пенсійне забезпечення; ж) дисциплінарна відповідальність. Широке ж тлумачення, крім вказаних елементів, охоплює також вступ на публічну службу та припинення публічної служби. При цьому, на думку деяких вчених, формула «спори з приводу прийняття на публічну службу, проходження публічної служби, звільнення з публічної служби», яка передбачена нормами КАС України, включає дещо більший обсяг спорів, окрім вищевказаних, зокрема спори щодо поновлення на публічній посаді, зміни формулювання підстав звільнення з посади, стягнення заробітної плати за час вимушеного прогулу, тобто зазначена формула визначає тільки для цілей КАС України [15].

Аналіз практики Верховного Суду України свідчить про постійний розвиток правового регулювання публічної служби та справ, пов'язаних з прийняттям (обранням, призначенням), проходженням та звільненням з публічної служби (припиненням).

Варто зазначити, що на практиці виникають випадки, коли адміністративні суди відмовляють у відкритті провадження, зокрема у справах про стягнення заробітної плати (грошового утримання). Суди посилаються на ч. 1 ст. 19 Цивільного процесуального кодексу України, згідно якої «суди розглядають у порядку цивільного судочинства справи, що виникають з цивільних, земельних, трудових, сімейних, житлових та інших правовідносин, крім справ, розгляд яких здійснюється в порядку іншого судочинства. Винятком є випадки, коли розгляд таких справ здійснюється за правилами іншого судочинства» [14].

Належність таких спорів до адміністративних Велика Палата Верховного Суду обґрунтувала у Постанові від 22.01.2020 р. у справі №813/1045/18, зазначивши, що у рамках цивільного процесу суд не може досліджувати та встановлювати правомірність дій, рішень чи бездіяльності службовця, оскільки така можливість передбачена лише в адміністративному процесі в силу приписів ст. 19 КАС України, якою охоплюється питання прийняття на публічну службу, її проходження та звільнення [10]. Так, у Постанові Великої Палати Верховного Суду від 20.11.2019 р. у справі № 761/33941/16 зауважено, що публічна служба є різновидом трудової діяльності, відносини публічної служби як окремих різновидів трудових відносин існують на перетині двох галузей права трудового та адміністративного, тому правовідносини, пов'язані з прийняттям на публічну службу, її проходженням та припиненням, регламентуються нормами як трудового, так і адміністративного законодавства, а спори, які виникають з таких правовідносин, підлягають розгляду в порядку адміністративного судочинства [8].

Верховний Суд у Постанові від 24.06.2022 р. у справі №640/21107/19 посилається на постанову від 14.11.2018 р. у справі №757/70264/17-ц [10], у якій вказано, що спори з приводу прийняття на публічну службу, її проходження чи звільнення, на відміну від спорів щодо оскарження рішень (нормативно-правових актів чи правових актів індивідуальної дії), дій чи бездіяльності суб'єкта владних повноважень, мають розглядатися за правилами адміністративного судочинства. Для визначення юрисдикції спору з приводу прийняття громадянина на публічну службу, її проходження чи звільнення суд має встановити,

чи проходила особа публічну службу, а також, у зв'язку із чим – прийняттям, проходженням або звільненням виник спір [7]. А Велика Палата Верховного Суду у Постанові від 27.02.2019 р. сформувала правовий висновок, згідно якого при наданні спору статусу публічно-правового з приводу вказаних правовідносин необхідно встановити наявність таких підстав: 1) чи проходила особа конкурс на заняття вакантної посади; 2) чи складала така особа присягу посадової особи; 3) чи присвоювався їй ранг у межах відповідної категорії посад. Поряд з цим, до вказаної категорії не належать трудові спори: а) керівників та інших працівників державних і комунальних підприємств, установ та організацій; б) працівників, які працюють за трудовим договором у державних органах і органах місцевого самоврядування; в) працівників бюджетних установ та інше. Враховуючи вищезазначене, слід мати на увазі, що навіть якщо стороною спору є орган державної влади або орган місцевого самоврядування, який виступає як роботодавець у трудових відносинах, то такий спір підсудний загальним судам та вирішується за правилами *цивільного судочинства*.

Частина 12 Класифікатора категорій адміністративних справ, що затверджений Рішенням Ради суддів адміністративних судів України від 31 жовтня 2013 № 114 р., передбачає розгляд справ зі спорів з відносин публічної служби, зокрема це справи щодо: прийняття громадян на публічну службу (пункт 12.1), проходження служби (пункт 12.2) та звільнення з публічної служби (пункт 12.3) [4]. На основі Класифікатора визначається спеціалізація суддів та судових палат адміністративних судів щодо розгляду справ. Завдяки йому здійснюється систематизація та узагальнення судової практики. Це сприяє уніфікації судової практики, забезпечує однакове застосування законів та підвищує якість правосуддя. Отже, згідно з судовою практикою, яка склалася з даного питання, спори, пов'язані з прийняттям на публічну службу, її проходженням та звільненням з публічної служби є публічно-правовими спорами та підлягають вирішенню за правилами адміністративного судочинства.

Ще однією проблемою є саме проблема визначення строку звернення до суду та врегулювання наслідків їх пропуску в спорах щодо публічної служби. Згідно із ч. 1 ст. 122 КАСУ адміністративний позов може бути подано в межах строку звернення до адміністративного суду, встановленого зазначеним Кодексом або іншими законами [5].

М. І. Цуркан у своїй монографії зазначає, що разом з тим під час розгляду трудових спорів щодо публічної служби слід застосовувати строки звернення до суду, встановлені спеціальними законами (дисциплінарними статутами). У разі, коли останні не регулюють ці питання, слід виходити зі строків звернення до суду, визначених ч. 1 ст. 233 КЗпП України. За загальним правилом, особа може звернутися із заявою про розв'язання спору в тримісячний строк з дня, коли дізналася або повинна була дізнатися про порушення свого права, а у справах про звільнення з публічної служби – у місячний строк з дня вручення копії наказу про звільнення або з дня видачі трудової книжки [16]. В контексті визначення дотримання позивачем строку звернення до суду, обґрунтованою є позиція судів, які застосовують норми трудового законодавства до тих видів публічної служби, де спеціальним законом не встановлено інший строк.

Слід зважати на те, що цей строк фактично включає в себе всі можливі випадки, пов'язані з публічною службою, починаючи з прийняття на роботу, продовжуючи просуванням по службі і завершуючи звільненням.

Касаційний адміністративний суд у складі Верховного Суду підкреслив цю тезу у Постанові від 11.02.2021 р. у справі № 360/917/19. Суд зазначає, що спори стосовно проходження публічної служби охоплюють спори, які виникають з моменту прийняття особи на посаду і до її

звільнення, зокрема й питання відповідальності за невиконання договору підготовки фахівця, що зумовлює відшкодування фактичних витрат, пов'язаних із утриманням у навчальному закладі, навіть якщо подання відповідного позову про відшкодування витрат відбувається після її звільнення з публічної служби, а тому до таких спорів підлягають застосуванню приписи ч. 5 ст. 122 КАС України, якою передбачено, що для звернення до суду у справах щодо прийняття громадян на публічну службу, її проходження, звільнення з публічної служби встановлюється місячний строк [11]. Погоджуємося, що в цій категорії справ необхідно застосовувати встановлений ч. 5 ст. 122 КАС України місячний строк звернення до суду.

До особливостей цієї категорії справ можна віднести і проблеми вжиття заходів щодо забезпечення адміністративного позову шляхом зупинення дії рішення суб'єкта владних повноважень.

Судовий розгляд справ щодо публічної служби має цікаву особливість: якщо суд застосовує заходи забезпечення позову, наприклад, зупиняє дію рішення про звільнення, то позивач фактично поновлюється на посаді до завершення розгляду справи. Вважаємо, що подібний метод не відповідає цільовому призначенню правового інституту забезпечення позову і веде до порушення норм процесуального права, адже забезпечуючи позов про оскарження наказу про звільнення шляхом зупинення його дії – суд фактично вирішує спір наперед (що має наслідком фактичне поновлення на посаді службовця, виплату йому заробітної плати тощо).

Отже, суд, зупиняючи дію наказу про звільнення, фактично відновлює виконання стороною службових обов'язків, з виплатою заробітної плати тощо, однак ухвала суду про забезпечення позову, у розумінні норм КАС України, не може бути підставою для виникнення та зміни таких правовідносин. Підстави забезпечення позову передбачені ч. 2 ст. 150 КАС України, а саме: 1) нежиття таких заходів може істотно ускладнити чи унеможливити виконання рішення суду або ефективний захист або поновлення порушених чи оспорюваних прав або інтересів позивача, за захистом яких він звернувся або має намір звернутися до суду; 2) очевидними є ознаки протиправності рішення, дії чи бездіяльності суб'єкта владних повноважень, та порушення прав, свобод або інтересів особи, яка звернулася до суду, таким рішенням, дією або бездіяльністю.

У справах, що стосуються визнання незаконним рішення про звільнення з роботи, позивач викладаючи свої позовні вимоги може вимагати скасування наказу про звільнення та поновлення на посаді. У Постанові Великої Палати Верховного Суду від 28.03.2018 р. у справі № 800/521/17 Суд зазначає, що у разі звільнення позивача із займаної посади на виконання оскаржуваного наказу, чинним законодавством передбачена процедура оскарження вказаного рішення та відновлення порушених прав працівника, з моменту його порушення, у разі задоволення позову. У разі забезпечення позову у цих категоріях справ, суд фактично приймає рішення по суті перед дослідженням усіх обставин справи, що суперечить меті інституту забезпечення позову. Наслідки спірного наказу є відворотними, тобто чинним законодавством чітко встановлений порядок дій роботодавця у разі визнання звільнення судом протиправним, а саме наслідком скасування спірного наказу є поновлення позивача на посаді з виплатою грошового забезпечення за час вимушеного прогулу.

Проблемою також є залучення у справах з публічної служби співвідповідачів та інших учасників. Аналіз судової практики вказує на проблематичність залучення до участі у справах, які стосуються оскарження актів Президента України про звільнення громадянина з публічної служби та його поновлення на роботі в органі, де він раніше перебував на службі. Як приклад правильного застосування норм матеріального права у цій категорії

справ, слід навести позицію Вищого адміністративного суду України, висловлену у справі за позовом гр. Ж. до Президента України про скасування Указу Президента стосовно звільнення з посади голови обласної державної адміністрації та поновлення на посаді [3]. Згідно із цією позицією, суди повинні ґрунтуватися на аналізі заявлених позовних вимог та наявності підстав для залучення до участі у справі другого відповідача або третьої особи.

Зокрема, Верховний Суд України зазначив, що оскільки позивач не заявляв вимог про присудження заробітної плати чи іншого грошового утримання та інших вимог, вирішення яких судом може вплинути на права та обов'язки обласної державної адміністрації, суд не залучав її до участі у справі як співвідповідача чи третьої особи без самостійних вимог [16].

Висновки. Процес становлення державної служби та служби в органах місцевого самоврядування в Україні зумовив виникнення публічно-правових спорів, пов'язаних з проходженням публічної служби. З моменту прийняття Кодексу адміністративного судочинства України ця категорія справ стала однією з найскладніших.

Згідно з чинним законодавством, адміністративні справи, пов'язані з проходженням публічної служби, переважно розглядаються в рамках спрощеного позовного провадження. Для того, щоб суд обрав цю форму адміністративного судочинства, у позовній заяві необхідно спиратися на положення ч. 1 ст. 257 КАС України (окрім справ, у яких позивачами є службовці, які займають відповідальне та особливе відповідальне становище у значенні Закону України «Про запобігання корупції»). У досліджуваній категорії справ, предметом дослідження суду є індивідуальний акт, виданий уповноваженим органом і впливає на права, свободи та законні інтереси осіб, звільнених з публічної служби. Суд адміністративної юрисдикції зобов'язаний ретельно перевіряти, чи дійсно у цьому акті

зазначені підстави для припинення служби, чітко визначені законом, а також чи прийняті вони: обґрунтовано, безсторонньо, розсудливо та пропорційно.

Отже, проаналізувавши законодавство, наукові позиції та судову практику щодо спорів, пов'язаних з публічною службою, висвітлено окремі проблемні аспекти як у законодавстві у сфері публічної служби, так і в процесі розгляду таких справ у суді.

Усунення недоліків, які пов'язані з прийняттям, проходженням та звільнення з публічної служби можна досягнути за допомогою законодавчого вдосконалення, зокрема, підвищення рівня відповідальності публічних службовців за свої дії та рішення; встановлення обґрунтованих критеріїв для оцінки роботи публічних службовців. Також, це інституційне вдосконалення, наприклад, створення ефективної системи підготовки та перепідготовки публічних службовців; підвищення рівня довіри до публічної служби з боку громадян; розвиток культури доброчесності та публічної служби. Узагальнення судової практики у означеній сфері, забезпечення доступності та ефективності судового захисту прав публічних службовців; запровадження єдиної судової практики з розгляду адміністративних справ щодо прийняття, проходження, звільнення з публічної служби. Можливим є і застосування альтернативних способів вирішення спорів, до прикладу, шляхом використання медіації та інших альтернативних способів для врегулювання конфліктів, що виникають у сфері публічної служби.

Важливо, що вирішення означених питань потребує комплексного підходу, який поєднує в собі законодавчі, інституційні та судові аспекти, реалізація яких сприятиме підвищенню рівня ефективності, прозорості публічної служби та відповідальності перед громадянами, і одночасно, досягненню завдання адміністративного судочинства у цій категорії справ.

ЛІТЕРАТУРА

1. Верховний Суд: Аналіз стану здійснення правосуддя адміністративними судами у 2022 році. URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/oglyady/Analiz_KAS_2022.pdf
2. Верховний Суд: Аналіз стану здійснення правосуддя адміністративними судами в першому півріччі 2023 року. URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/sud_pract/Analiz_admin_sudi_1pivr2023.pdf
3. Інформаційний лист Вищого адміністративного суду України «Про розв'язання спорів, що виникають з відносин публічної служби» від 25 травня 2010 року № 753/11/13-10. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v753_760-10#Text
4. Класифікатор категорій адміністративних справ, затверджений Рішенням Ради суддів адміністративних судів України від 31 жовтня 2013 № 114 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0114413-13#Text>
5. Кодекс адміністративного судочинства України: Закон України від 6 липня 2005 року № 2747-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#Text>
6. Конституція України від 28 червня 1996 року № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 1996, № 30, ст. 141. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
7. Постанова Великої Палати ВС від 14.11.2018 р. у справі № 757/70264/17-ц. URL: <http://iPLEX.com.ua/doc.php?regnum=78011463&red=100003d35964f52b32cf547429c9cc8bd949f4&d=5>
8. Постанова Великої Палати ВС від 20.11. 2019 р. у справі № 761/33941/16-ц. URL: <https://zakononline.com.ua/court-decisions/show/86036698>
9. Постанова Верховного Суду у складі колегії КАС від 7.03.2024 р. у справі № 520/26066/23. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/117514484>
10. Постанова Верховного Суду у складі колегії КАС від 24.06.2024 р. у справі № 640/21107/19. URL: <http://iPLEX.com.ua/doc.php?regnum=104932176&red=100003018000f800feef6c5cbcfce2746cdd16&d=5>
11. Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів КАС від 11.02.2021 р. у справі № 360/917/19. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/94803098?fbclid=IwAR3CusnW123V4XhK4sdGRZpjSA1DikYjSRMSi1SFNXc06GKI76D3GGca_kl
12. Рішення Конституційного Суду України (Другий сенат) від 21.07.2021 р. № 4-р(II)/2021 у справі за конституційною скаргою Бівалькевича Богдана Вячеславовича щодо відповідності Конституції України (конституційності) пункту 8 розділу XI «Прикінцеві та перехідні положення» Закону України «Про Національну поліцію». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v004p710-21#Text>
13. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 28 березня 2018 року у справі № 800/521/17. URL: <http://iPLEX.com.ua/web/home-view/index.html?vers=15.4>
14. Сковчиас-Павлів О. В., Сало П. І. Проблемні питання судового розгляду адміністративних справ щодо проходження публічної служби. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету*, 2023. URL: <http://visnyk-pravo.uzhnu.edu.ua/article/view/275722/270700>
15. Цивільний процесуальний кодекс України: Закон України від 18 березня 2004 року №1618-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text>
16. Цуркан М. І. Особливості судового розгляду спорів щодо проходження публічної служби в Україні: автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук. Спеціальність 12.00.07. Одеса. 2009, 19 с. URL: <https://dspace.onua.edu.ua/server/api/core/bitstreams/f8e8fabf-2fef-48db-8ccf-1ca4c1415ee3/content>
17. Цуркан М. І. Правове регулювання публічної служби в Україні. Особливості судового розгляду спорів: монографія. Харків: Право, 2010. 216 с. URL: https://library.nlu.edu.ua/POLN_TEXT/MONOGRAFIJ_2010/Curkan_2010.pdf